

Wyrok z dnia 1 lutego 2000 r.

I PKN 503/99

1. Ustalenia faktyczne i ocena prawna, co do tego, że strona ugody sądowej nie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli jako złożonego pod wpływem błędu, albowiem nie są spełnione przesłanki przewidziane w art. 918 KC oraz art. 88 KC, nie wykluczają ustalenia i oceny, że ugoda sądowa jest bezwzględnie nieważna jako czynność niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo rażąco naruszająca usprawiedliwiony interes osób uprawnionych (art. 223 § 2 KPC w związku z art. 203 § 4 KPC w brzmieniu obowiązującym przed zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.) lub jako czynność naruszająca słuszny interes pracownika (art. 469 KPC).

2. Ocena, czy zawarte w treści ugody sądowej oświadczenie pracownika dotyczące "zrzeczenia się wszelkich roszczeń finansowych" w stosunku do pracodawcy, narusza bezwzględnie obowiązujący przepis art. 84 KP, a w związku z tym, czy cała ugoda sądowa (lub tylko jej część - zgodnie z art. 58 § 3 KC) jest dotknięta nieważnością, musi być poprzedzona ustaleniem rzeczywistej treści ugody.

Przewodniczący SSN Barbara Wagner, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 1 lutego 2000 r. sprawy z powództwa Sławomira P. - Komornika Sądu Rejonowego w M. przeciwko Irenie K. o ustalenie nieważności ugody, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach z dnia 12 maja 1999 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód - Sławomir P. będący Komornikiem Sądu Rejonowego w M. - wniósł o ustalenie, że ugoda sądowa zawarta pomiędzy nim a pozwaną Ireną K. przed Sądem Wojewódzkim-Sądem Pracy w Kielcach w dniu 13 września 1995 r. [...] jest nieważna jako „stojąca w sprzeczności z przepisami Kodeksu pracy i zawarta pod wpływem błędu” po stronie powoda.

Pozwana Irena K. wniosła o oddalenie powództwa.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Jędrzejowie wyrokiem z 16 października 1997 r. ustalił nieważność ugody sądowej zawartej przez strony.

Sąd Rejonowy stwierdził, że w toku postępowania przed sądem drugiej instancji w sprawie o ustalenie stosunku pracy z powództwa Ireny K. przeciwko Komornikowi Sądu Rejonowego w M. strony zawarły w dniu 13 września 1995 r. ugodę sądową następującej treści: „Powódka Irena K. oraz pozwany Komornik Sądu Rejonowego w M. Sławomir P. oświadczają, iż łącząca ich umowa o pracę uległa rozwiązaniu z dniem 31 października 1994 r. na mocy porozumienia stron. Powódka przyznaje, iż z tytułu zaległych urlopów i wynagrodzeń za pracę nie rości żadnych pretensji. Oświadcza, iż zrzeka się wszelkich roszczeń finansowych w stosunku do pozwanego, zaś pozwany Sławomir P. godzi się na powyższe warunki ugody i zobowiązuje się do wydania świadectwa pracy w ciągu 7 dni od daty zawarcia ugody oraz oświadczenia o jej zarobkach.” Pozwem z dnia 4 grudnia 1996 r. skierowanym przeciwko Komornikowi Sądu Rejonowego w M. Irena K. wniosła o zasądzenie na jej rzecz kwoty 14.362 złote tytułem odprawy emerytalnej i nagrody z zakładowego funduszu nagród, tzw. „trzynastki”. Wówczas Sławomir P. zorientował się, że ugodę sądową z dnia 13 września 1995 r. zawarł pod wpływem błędu, przekonany, iż Irena K. zrzekła się wobec niego wszelkich roszczeń finansowych. W rozpoznawanej sprawie Sąd Rejonowy ocenił, iż oświadczenie złożone przez Irenę Kowal w sprawie [...] Sądu Wojewódzkiego w Kielcach dotyczące tego, że z tytułu zaległych urlopów i wynagrodzeń za pracę nie wnosi żadnych pretensji i zrzeka się wszelkich roszczeń finansowych w stosunku do Komornika Sądu Rejonowego w M., uznać należy za sprzeczne z treścią art. 84 KP, zgodnie z którym pracownik nie może zrzec się prawa do wynagrodzenia ani przenieść tego prawa na inną osobę. Niedopuszczalne zatem było zawarcie ugody, na mocy której Irena K. zrzekła się wszelkich roszczeń finansowych z tytułu zaległych urlopów i wynagrodzeń za pracę. Jednocześnie Sąd Rejonowy oce-

nił, że zawierając ugodę sądową Sławomir P. działał pod wpływem błędu. Powołując się na treść art. 84 § 1 KC oraz art. 88 KC, Sąd przyjął, że subiektywna możliwość podniesienia przez powoda zarzutu wady oświadczenia woli powstała po wniesieniu przez pozwaną powództwa o zasądzenie kwoty 14.362 złote, co nastąpiło 4 grudnia 1996 r., a zatem powód nie uchybił terminowi, o którym mowa w art. 88 § 2 KC, skoro powództwo w rozpoznawanej sprawie zostało przez niego wniesione 10 maja 1997 r. Sąd Rejonowy ocenił ponadto, że powód ma interes prawny, aby na podstawie art. 189 KPC domagać się ustalenia nieważności ugody sądowej, skoro treść tej ugody dała pozwanej podstawę do roszczeń finansowych w stosunku do niego.

W wyniku apelacji pozwanej - która zarzucała przede wszystkim naruszenie art. 84 § 1 KC w związku z art. 88 § 1 i 2 KC oraz art. 10 KPC i art. 223 § 2 KPC w związku z art. 203 § 4 KPC - Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach wyrokiem z 12 maja 1999 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego i oddalił powództwo. Sąd Okręgowy wskazał, że ugoda sądowa ma podwójną naturę prawną. Jest czynnością procesową i wywołuje skutek procesowy w postaci wyłączenia dalszego postępowania sądowego co do istoty sporu, które podlega w związku z tym umorzeniu. Jednocześnie jest także czynnością materialnoprawną wywołującą skutki w sferze łączącego strony stosunku prawnego i z punktu widzenia prawa cywilnego jest ugodą, o jakiej stanowi Kodeks cywilny. Z uwagi na to, że ugoda sądowa jest czynnością prawną, na którą składają się oświadczenia woli obydwu stron, możliwe jest uchylenie się od skutków oświadczenia woli złożonego przy jej zawieraniu, ale tylko wtedy, gdy miały miejsce wady tego oświadczenia wskazane w art. 82 - 88 KC. Jest to możliwe w każdym czasie, także po prawomocnym umorzeniu postępowania. Zważywszy na kwalifikacje zawodowe powoda (który jest komornikiem sądowym posiadającym wyższe wykształcenie prawnicze) nie można przyjąć, że w dacie zawierania ugody sądowej w sprawie [...] Sądu Wojewódzkiego w Kielcach działał on pod wpływem istotnego błędu (w rozumieniu art. 84 § 2 KC). Kwestionowanie niekorzystnych dla powoda (w jego ocenie) skutków zawartej ugody sądowej należy odróżnić od jego działania pod wpływem błędu. Sąd Okręgowy ocenił, że zawierając ugodę powód nie złożył oświadczenia woli pod wpływem błędu wywołanego przez pozwaną i w takiej sytuacji jego powództwo o ustalenie nieważności ugody nie może być uwzględnione. Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska Sądu Rejonowego co do tego, że subiektywna możliwość podniesienia przez powoda zarzutu wady oświadczenia woli zaistniała po jego stronie dopiero w grudniu 1996 r. w związku z wniesieniem

przez pozwaną pozwu o zapłatę odprawy emerytalnej i nagrody z zakładowego funduszu nagród, ponieważ już w 1995 r. powód wniósł do sądu odwołanie od decyzji ZUS Oddział K. w przedmiocie zobowiązania go do zapłacenia pozwanej zasiłków chorobowych i z treści wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 20 marca 1996 r., jaki zapadł w tej sprawie [...], dowiedział się, że pracownik nie może zrzec się skutecznie wynagrodzenia za pracę, a tym samym zasiłku chorobowego. Roczny termin do powołania się na błąd upłynął powodowi w marcu 1997 r., tymczasem pozwew w niniejszej sprawie wpłynął w maju 1997 r. Sąd Okręgowy podzielił natomiast pogląd Sądu Rejonowego co do tego, że powód ma interes prawny w domaganiu się ustalenia nieważności ugody sądowej, albowiem pozwana wystąpiła przeciwko powodowi o zapłatę kwoty 14.362 złote tytułem roszczeń wynikających ze stosunku pracy, powołując się na zawartą ugody sądową i świadectwo pracy stwierdzające jej zatrudnienie u Komornika Sądu Rejonowego w M. do dnia 31 października 1994 r. Sąd Okręgowy podniósł na marginesie rozważań na temat błędu jako wady oświadczenia woli, że „sąd może unicestwić oświadczenie woli polegające na zrzeczeniu się roszczenia przy jego rozpoznaniu, gdyby doszedł do wniosku, że czynność prawna jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego bądź narusza słuszny interes pracownika lub zmierza do obejścia prawa”.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył kasacją powód, wskazując jako jej podstawy:

- 1) „obrazę przepisu prawa materialnego” w postaci art. 84 KP poprzez błędną jego wykładnię wynikającą z uznania, że pracownik może zrzec się w ugodzie sądowej prawa do wynagrodzenia i jego pochodnych,
- 2) „obrazę przepisów postępowania”, tj. art. 10 KPC w związku z art. 203 § 4 KPC, poprzez dążenie do ugodowego załatwienia sprawy i przyjęcie ugody w sytuacji, gdy była ona niedopuszczalna z mocy prawa wobec zrzeczenia się przez pozwaną obligatoryjnych uprawnień pracownika przy jednoczesnym uznaniu stosunku pracy przez powoda uzależniającego to uznanie od owego zrzeczenia się praw, oraz art. 469 KPC poprzez dopuszczenie do zawarcia ugody, która narusza słuszny interes powoda jako pracownika Sądu Rejonowego w M.

Wskazując na powyższe podstawy kasacyjne powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa (co należy rozumieć jako wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Jędrzejowie) bądź o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy

do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. W uzasadnieniu kasacji skarżący wskazał ponadto, że do ugody sądowej zawartej przez strony powinien mieć zastosowanie art. 917 KC, że powód działając pod wpływem błędu zgodził się na zawarcie ugody, która jest sprzeczna z prawem i zasadami współżycia społecznego oraz w całości fikcyjna, dlatego nadal chce uchylić się od skutków swojego oświadczenia woli złożonego w związku z zawarciem ugody, wreszcie że Sąd Okręgowy nie dokonał analizy treści ugody sądowej i z rażącym naruszeniem art. 328 § 2 KPC nie omówił całokształtu okoliczności ujawnionych w toku postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zawarty w kasacji zarzut naruszenia art. 203 § 4 KPC (w związku z art. 223 § 2 KPC, zgodnie z którym do ugody sądowej przepis art. 203 § 4 KPC stosuje się odpowiednio) oraz art. 469 KPC stanowi w istocie rzeczy zarzut naruszenia prawa materialnego, ponieważ wymienione przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulują materialnoprawne przesłanki ważności ugody sądowej i jednocześnie kryteria sądowej oceny dopuszczalności zawarcia ugody jako czynności materialnoprawnej.

O przypisaniu określonego przepisu do prawa materialnego lub procesowego nie decyduje jego umieszczenie w określonej ustawie (kodeksie), lecz jego rzeczywista treść normatywna. Mimo błędnego zakwalifikowania przez powoda naruszenia wskazanych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w ramach podstawy kasacyjnej powołanej w art. 393¹ pkt 2) KPC, zamiast prawidłowo jako podstawy kasacyjnej wynikającej z art. 393¹ pkt 1) KPC, Sąd Najwyższy uznał za dopuszczalne merytoryczne rozpoznanie kasacji, ponieważ uzasadnienie kasacji wskazuje jednoznacznie na traktowanie przez skarżącego wymienionych przepisów KPC jako przepisów prawa materialnego.

W taki sposób ujęty zarzut naruszenia prawa materialnego jest uzasadniony.

Podstawę materialnoprawną ugody zawieranej przed sądem (ugody sądowej) stanowią przepisy art. 917 i 918 KC. Jedność systemu prawa nie uzasadnia traktowania ugody sądowej w oderwaniu od przepisów Kodeksu cywilnego o ugodzie.

Zawarcie ugody w toku postępowania przed sądem jest aktem prawnym, na który składają się dwa elementy: materialnoprawny i procesowy. Ugoda sądowa jest czynnością procesową dokonaną w formie przewidzianej prawem procesowym, które wiąże z tą czynnością zamierzony przez strony skutek w postaci wyłączenia dalsze-

go postępowania sądowego co do istoty sporu i umorzenia postępowania. Jednocześnie zawarte w treści ugody porozumienie co do istniejącego między stronami stosunku prawnego ma charakter zgodnego oświadczenia woli, a więc czynności prawnej zmierzającej do wywołania skutków w dziedzinie prawa materialnego, w tym zakresie zawarte przed sądem porozumienie jest ugodą w rozumieniu art. 917 KC (uchwała pełnego składu Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN z dnia 20 grudnia 1969 r., III PZP 43/69, OSNCP 1970 z. 3, poz. 40). Oświadczenia materialno-prawne i procesowe stron zawarte w ugodzie sądowej ocenia się według przepisów tej gałęzi prawa, do której oświadczenie należy. Prawo materialne normuje ważność i skuteczność oświadczeń woli stron składających się na umowę cywilnoprawną zawartą w ugodzie, a ważność i skuteczność wyrażonych w niej oświadczeń procesowych zmierzających do umorzenia postępowania ocenia się według prawa procesowego.

Prawomocne zakończenie postępowania w procesie o ustalenie istnienia stosunku pracy między stronami ([...] Sądu Rejonowego w Pińczowie i [...] Sądu Wojewódzkiego w Kielcach), w której zawarta została ugoda sądowa będąca przedmiotem oceny w niniejszej sprawie, uniemożliwia rozważania dotyczące skutków procesowych zawarcia ugody, w tym zwłaszcza umorzenia postępowania. Jeżeli postanowienie o umorzeniu postępowania uprawomocniło się, wzruszenie skutków procesowych ugody sądowej nie może już nastąpić. Możliwe jest natomiast poddanie badaniu jej skutków materialnoprawnych.

Ocena ważności ugody sądowej powinna być dokonywana w świetle przesłanek przewidzianych w art. 203 § 4 KPC (w związku z art. 223 § 2 KPC), który to przepis - jak wcześniej zostało wskazane - ma charakter nie tylko procesowy, ale również materialnoprawny (wyrok SN z dnia 17 lipca 1984 r., II CR 214/84, OSNCP 1985 z. 4, poz. 52). W sprawach z zakresu prawa pracy dodatkową przesłankę oceny ważności ugody sądowej przewiduje art. 469 KPC.

Ponieważ ugoda będąca przedmiotem oceny w rozpoznawanej sprawie została zawarta 13 września 1995 r., a więc przed zmianami Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzonymi ustawą z dnia 1 marca 1996 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 189), która weszła w życie z dniem 1 lipca 1996 r., ocena jej skutków materialnoprawnych powinna być dokonana w oparciu o kryteria wynikające z treści art. 203 § 4 KPC w brzmieniu obowiązującym przed powołanymi zmianami. Ugoda sądowa zawarta przez strony w dniu 13 września 1995 r. powinna być oceniona według następują-

cych kryteriów: 1) czy jest zgodna z prawem, 2) czy jest zgodna z zasadami współżycia społecznego, 3) czy nie narusza usprawiedliwionego interesu osób uprawnionych (w tym przypadku każdej ze stron) oraz 4) czy nie narusza słusznego interesu pracownika (w tym przypadku pozwanej, gdyż tylko ona w omawianej ugodzie występowała z pozycji pracownika). Ugoda stanowiąca przedmiot ocen w rozpoznawanej sprawie nie może być badana w kontekście naruszenia słusznego interesu powoda Sławomira P. jako pracownika Sądu Rejonowego w M. Z tego punktu widzenia zawarty w kasacji zarzut naruszenia art. 469 KPC poprzez przyjęcie dopuszczalności zawarcia ugody, która narusza słuszny interes powoda jako pracownika Sądu Rejonowego w M., jest nietrafny, gdyż powód nie występował w ugodzie jako pracownik, lecz jako pracodawca w stosunku do Ireny K. Ugoda może być natomiast badana w kontekście tego, czy nie narusza usprawiedliwionego interesu powoda jako osoby uprawnionej, co stanowiło jedno z kryteriów oceny dopuszczalności zawarcia ugody według przepisu art. 203 § 4 KPC w brzmieniu sprzed 1 lipca 1996 r.

Ugoda sądowa, która nie spełnia wymagań wynikających z art. 223 § 2 KPC w związku z art. 203 § 4 KPC oraz art. 469 KPC, jest bezwzględnie nieważna i ta jej nieważność może być wykazywana w osobnym procesie wszczętym po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu postępowania w sprawie, w której zawarto ugodę (wyrok SN z 13 października 1972 r., III PRN 66/72, NP 1974, nr 3, str. 375). W wypadku bezwzględnej nieważności ugody zawartej przed sądem dopuszczalne jest powództwo o ustalenie jej nieważności, dla którego podstawę stanowi art. 189 KPC. Istnieje zauważalne podobieństwo pomiędzy treścią art. 58 § 1 i 2 KC, przewidującą, że sankcją bezwzględnej nieważności objęte są czynności sprzeczne z przepisami prawa, mające na celu obejście ustawy lub sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a treścią art. 203 § 4 KPC - w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 1996 r. - określającą kryteria ważności i dopuszczalności ugody sądowej.

Ugoda sądowa jako jedna z czynności prawnych w zakresie jej skutków materialnoprawnych podlega ogólnym regułom zawartym w Kodeksie cywilnym, w tym również przepisom o skuteczności oświadczeń woli i o wadach tych oświadczeń. Do oświadczeń stron zawartych w ugodzie sądowej mają więc zastosowanie art. 82-88 KC, z wyjątkiem odnoszącym się do błędu, gdyż ta wada oświadczenia woli została uregulowana dla ugody odrębnie w art. 918 KC. Wada oświadczenia woli może bądź to powodować jego bezwzględną nieważność (art. 82 i 83 KC), bądź też uzasadniać uchylene się od skutków prawnych złożonego oświadczenia (art. 84-86 KC - przy

uwzględnieniu treści art. 918 KC - oraz art. 87 KC). Powód w toku procesu powoływał się na działanie pod wpływem błędu, a zatem okoliczności dotyczące zawarcia umowy powinny być ocenione w kontekście treści art. 918 KC, nie zaś - jak to uczyniły Sądy pierwszej i drugiej instancji - wyłącznie w kontekście treści art. 84 KC.

Błąd przy ugodzie musi odnosić się nie do treści zawartej umowy, ale do stanu faktycznego, który strony uważały za niewątpliwy. Stan faktyczny to ogół zdarzeń prawnych decydujących o powstaniu i istnieniu oraz wyznaczających treść i zakres stosunku prawnego, którego ugoda dotyczy. Wiedza stron o stanie faktycznym wyłączałaby powstanie sporu lub niepewności co do łączącego je stosunku prawnego. Błędne wyobrażenie o stanie faktycznym doprowadziło do powstania owego sporu lub niepewności. Błędne wyobrażenie musi istnieć po obu stronach umowy. Błąd jednej tylko z nich nie daje możliwości uchylenia się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli (por. E. Skowrońska w: Kodeks cywilny. Komentarz., Wyd. C.H.Beck, Warszawa 1998, tom II, tezy do art. 918).

Powód w toku postępowania przed Sądem Rejonowym i Sądem Okręgowym nie powoływał się na błąd dotyczący stanu faktycznego, który według treści umowy obie strony uważały za niewątpliwy (art. 918 § 1 KC), lecz na błąd co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 KC).

Ostateczna ocena Sądu Okręgowego co do tego, że powód nie może w niniejszej sprawie skutecznie uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli złożonego podczas zawierania umowy, albowiem nie składał oświadczenia woli pod wpływem błędu wywołanego przez pozwaną (art. 84 § 1 KC), a ponadto uchylił się od skutków prawnych swego oświadczenia woli dopiero po upływie roku od powstania subiektywnej możliwości wykrycia błędu (art. 88 § 1 KC), może jednak zostać zaakceptowana, zwłaszcza że powód w kasacji nie powołuje jako podstawy kasacyjnej naruszenia art. 84 KC (lub art. 918 KC) ani art. 88 KC. Powyższa ocena prawna nie może jednak stanowić wystarczającej przyczyny uznania bezzasadności powództwa.

Czynność prawna może być wadliwa z różnych przyczyn i różny jest wpływ wadliwości czynności prawnej na jej skuteczność prawną. W doktrynie i orzecznictwie odróżnia się nieważność czynności prawnej (nazywaną często nieważnością „bezwzględną”) od jej wzruszalności (nazywanej nieważnością „względną”).

System prawny uznaje za nieważne (bezwzględnie) czynności prawne w razie m.in. sprzeczności oświadczenia woli z bezwzględnie wiążącymi normami prawnymi

lub zasadami współżycia społecznego (art. 58 KC i odpowiednio art. 203 § 4 KPC lub art. 469 KPC). Czynność taka jest nieważna od samego początku i z mocy prawa, wobec czego sąd uwzględnia ten stan rzeczy z urzędu bez konieczności zgłaszania przez stronę zainteresowaną jakichkolwiek wniosków lub zarzutów w tym względzie, w szczególności bez konieczności uchylania się przez stronę od skutków prawnych swojego oświadczenia woli. Nieważność bezwzględna ma charakter definitywny - każdy i zawsze może się na nią powołać.

Z kolei czynność prawna wzruszalna wywołuje wszystkie określone w jej treści skutki prawne, jednakże w sytuacjach przewidzianych w ustawie skutki te mogą ulec uchyleniu, jeżeli uprawniona do tego osoba skorzysta z przysługującego jej prawa podmiotowego i we wskazanym terminie (zawitym) złoży stosowne oświadczenie woli, które wzruszy dokonaną wcześniej czynność prawną. W takiej postaci następuje uchylenie się od skutków oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu (art. 88 KC).

Z pism procesowych powoda - zarówno pozwu, jak i kasacji - wynika, że utożsamia on obydwie wskazane wyżej wadliwości czynności prawnej i powołując się na bezwzględną nieważność oświadczenia woli pozwanej złożonego w ramach zawartej przez strony ugody sądowej jednocześnie stara się wzruszyć tę ugodę w wyniku uchylenia się od skutków prawnych własnego oświadczenia woli. Pośrednio obydwie te wadliwości utożsamiał również - nieprawidłowo - Sąd drugiej instancji.

Ustalenia faktyczne i ocena prawna dokonane przez Sąd Okręgowy co do tego, że powód nie może skutecznie uchylić się od skutków prawnych własnego oświadczenia woli jako złożonego pod wpływem błędu, albowiem nie są spełnione przesłanki przewidziane w art. 84 KC (a właściwie w art. 918 KC) oraz w art. 88 KC, nie wykluczają ustalenia i oceny, że ugoda sądowa zawarta przez strony 13 września 1995 r. jest bezwzględnie nieważna.

Sąd Rejonowy stwierdził, że oświadczenie pozwanej co do zrzeczenia się wszelkich roszczeń finansowych w stosunku do powoda jako pracodawcy uznać należy za sprzeczne z dyspozycją art. 84 KP, a w takim razie niedopuszczalne było zawarcie ugody, na mocy której pozwana zrzekła się wszelkich roszczeń finansowych z tytułu wynagrodzenia za pracę. Należy to rozumieć jako przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że podjęta przez strony czynność prawna była bezwzględnie nieważna. Sąd Okręgowy, ograniczając się do badania wady oświadczenia woli w postaci błędu i oceny możliwości uchylenia się przez powoda od skutków prawnych oświadczenia

dotkniętego taką wadą, nie odniósł się do kwestii ewentualnej niedopuszczalności zawarcia ugody i jej bezwzględnej nieważności jako czynności prawnej niezgodnej z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo rażąco naruszającej usprawiedliwiony interes osób uprawnionych lub słuszny interes pracownika. Tymczasem czynność prawna bezwzględnie nieważna nie wymaga od którejkolwiek ze stron tej czynności złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego przy jej podjęciu.

Ocena, czy oświadczenie pozwanej zawarte w treści ugody z 13 września 1995 r. narusza bezwzględnie obowiązujący przepis prawa - art. 84 KP - a w związku z tym, czy cała ugoda (lub tylko jej część - zgodnie z treścią art. 58 § 3 KC) jest dotknięta nieważnością, musi być poprzedzona ustaleniem rzeczywistej treści ugody, co oznacza, że oświadczenia stron wymagają stosownej wykładni dokonanej w oparciu o kryteria określone w art. 65 KC. Jest to istotne zwłaszcza z tej przyczyny, że strony w swoich twierdzeniach faktycznych zawartych w pismach procesowych oraz w zeznaniach złożonych w ramach przeprowadzonego dowodu z przesłuchania stron w znaczący sposób różniły się co do tego, jaka była rzeczywista treść oświadczenia woli pozwanej w kwestii „zrzeczenia się wszelkich roszczeń finansowych w stosunku do pozwanego” i jaki był zgodny zamiar stron i cel ugody zawierającej w swojej treści tego rodzaju oświadczenie pozwanej.

Istotna jest zatem sama treść ugody, a ta nie została poddana analizie w stopniu umożliwiającym ustalenie tej treści w sposób nie budzący wątpliwości. Dopiero wtedy - po uprzednim dokonaniu wykładni oświadczeń woli stron - będzie można ocenić ważność ugody w kontekście art. 84 KP, art. 58 § 3 KC oraz art. 203 § 4 KPC (w związku z art. 223 § 2 KPC) i art. 469 KPC. Podniesiony w kasacji zarzut naruszenia art. 84 KP jest o tyle zasadny, że Sąd Okręgowy nie rozważał sprawy w kontekście treści tego przepisu i nie oceniał ugody z tego punktu widzenia. W rozpoznawanej sprawie nastąpiło również naruszenie art. 203 § 4 KPC i art. 469 KPC w związku z ich niezastosowaniem przez Sąd Okręgowy

Brak stosownych ustaleń faktycznych Sądów pierwszej i drugiej instancji w tym przedmiocie uniemożliwił definitywne rozstrzygnięcie sprawy w instancji kasacyjnej..

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC.

=====